

De Aalscholver als broedvogel in de provincie Groningen in 1992

Kees Koffijberg en Ben Koks

Vooraf sinds 1980 is de Nederlandse populatie Aalscholvers *Phalacrocorax carbo sinensis* fors gegroeid (Zijlstra en Van Eerden 1991). Momenteel is dit proces nog steeds gaande en jaarlijks wordt een groter aantal kolonies en broedparen geregistreerd. Oplettende waarnemers zullen gemerkt hebben dat in Groningen het aantal pleisterende Aalscholvers de laatste jaren is toegenomen. Vooraf in de

nazomer zijn Aalscholvers tegenwoordig op de meest uiteenlopende plaatsen aan te treffen. In het voorjaar van 1992 zijn voor het eerst een tweetal broedplaatsen bekend geworden.

Op 27 april werd tijdens een inventarisatieronde van het baggerdepot Veldzicht, langs het Eemskanaal nabij Ten Boer, een drietal Aalscholvers waargenomen die rondvlogen met nestmateriaal. Nadere inspecties op 1, 2 en 4 mei leverden 4 bezette nesten op, waarbij nog steeds nieuw nestmateriaal werd aangesleept. De nesten waren gebouwd op c. 15m hoogte in schietwilgen. Daarnaast werden onder 13 in broedkleed zijnde vogels nog diverse baltsende mannetjes waargenomen. In de loop van mei breidde het aantal nesten zich evenwel niet verder uit. Eén nest werd zelfs door andere (onvolwassen) Aalscholvers in een later stadium weer gesloopt; de overige drie nesten bleven bezet. Uiteindelijk waren twee nesten succesvol (3, resp. 2 uitgevlogen jongen); het andere nest mislukte door onbekende oorzaak.

In mei werd een tweede broedplaats ontdekt op het booreiland 'De Hond'. Dit is een klein kunstmatig eiland van de NAM gelegen op gelijknamige zandplaat in de Eems, ca. 2 km uit de kust bij Hoogwatum (Bierum). Op 22 mei werden hier vanaf de zeedijk met een telescoop 14 nesten geteld. Op 28 mei waren 24 nesten, alsmede nog enkele baltsende vogels aanwezig. Op 13 juni konden, voor het eerst bij goede omstandigheden, 32 nesten worden geteld. Een deel hiervan had inmiddels kleine jongen. De nesten waren gebouwd op het dak van een metalen kooi (de bekende hokken die ook op gaslokaties aan land zijn te vinden), op de aanwezige steigers, dukdalven en op de grond. Een klein deel van het eiland is echter niet zichtbaar vanaf de dijk. Bij een bezoek aan het eiland op 10 september werden restanten van c. 30 nesten gevonden (med. Mardik Leopold, NIOZ). Medewerkers van de NAM telden in het voorjaar 50-60 nesten.

Het eiland 'De Hond' en Veldzicht waren beide reeds bekend als rustplaats voor Aalscholvers. Bij Veldzicht worden sinds twee jaar in zomer en najaar 10-tallen pleisterende Aal-

scholvers waargenomen (max. 73 op 24 oktober 1991). Deze vogels benutten het depot als slaappleaats en foerageren overdag in het Eemskanaal, op het Schildmeer en in de omgeving gelegen zandwinplassen. 'De Hond' zou naar verluid al 15 jaar een kolonie Aalscholvers herbergen (NAM medewerkers, med. Mardik Leopold).

Vanaf de kust is dit echter nog nooit waargenomen. Aanwezigheid van een groter aantal nesten zou zonder meer ook vanaf de wal zichtbaar zijn. Kennelijk is het aantal nesten tot 1992 dermate klein gebleven dat deze nooit zijn opgemerkt.

Het eiland is verder vanaf het begin van de jaren 80 als pleisterplaats bekend in voorjaar, zomer en najaar. Overdag wordt het door in de omgeving aanwezige Aalscholvers als rustplaats gebruikt; 's avonds komen vogels slapen uit de hele Eems-Dollard regio. Piekaantallen worden bereikt in augustus met jaarlijks gemiddeld 200-300 vogels (max. 475 op 30 augustus 1990). In de loop van het najaar verdwijnen Aalscholvers uit het gebied.

Als biotoop is 'De Hond' overigens enigszins afwijkend van de gangbare situatie. De continentale vorm *sinensis* staat bekend als een uitgesproken boombroeder. De Atlantische vorm *carbo* (broedend in NW-Frankrijk, Britse Eilanden en Noorwegen) broedt daarentegen op rotskusten. Recent lijkt dit onderscheid minder strikt te worden. In Denemarken zijn sinds 1985 enkele kolonies ontstaan op min of meer onbegroeide zandplaten (Gregersen 1991). In Duitsland broeden Aalscholvers op twee voormalige vuurtorens en een scheepswrak in de monding van de Weser (Menke 1991). Mogelijk zijn de broedvogels op 'De Hond' ook van dergelijke kolonies afkomstig. De Aalscholvers die in zomer en najaar in het Eemsmondgebied verblijven, zijn blijkens aflezingen van individuen met kleurringen namelijk voor een belangrijk deel van Deense en Duitse origine.

Voor een snelle groei van de populatie Aalscholvers, zoals die wel elders is opgetreden, lijken in Groningen de hoeveelheid nestgelegenheid en de beschikbaarheid van goede voedselgebieden een beperkende factor. Dit

laatste geldt met name voor lokaties in het binnenland. Verscheidene ogeneschijnlijk geschikte gebieden zijn daarnaast waarschijnlijk te onrustig. Met name in de vestigingsperiode zijn Aalscholvers erg gevoelig voor verstoring. Dit neemt niet weg dat, zeker gezien de druk op bestaande kolonies elders, in de komende jaren her en der kleine vestigingen kunnen optreden. Zo werd dit voorjaar ook een broedpoging gedaan aan het Schildmeer: in mei werd hier een poging tot nestbouw gedaan, die echter ook spoedig weer werd gestaakt (med. Jan Glas). De kolonie op het eiland in de Eems lijkt qua voedsel, rust en ruimte nog de beste perspectieven te bieden.

Literatuur

Gregersen, J. (1991): The development of the Danish Cormorant population 1980-88 and some comments on the breeding succes. In: Eerden, M.R. van en Zijlstra, M. (eds.). Proc. workshop 1989 on Cormorants Ph. carbo. Rijkswaterstaat Directorate Flevoland, Lelystad.

Menke, T. (1991): Recent population development of the Cormorant Phalacrocorax carbo sinensis in the Federal Republic of Germany. In: Eerden, M.R. van en Zijlstra, M. (eds.). Proc. workshop 1989 on Cormorants Ph. carbo. Rijkswaterstaat Directorate Flevoland, Lelystad.

Zijlstra, M. en Van Eerden, M.R. (1991): Development of the breeding population of the Cormorant Phalacrocorax carbo in the Netherlands till 1989. In: Eerden, M.R. van en Zijlstra, M. (eds.). Proc. workshop 1989 on Cormorants Ph. carbo. Rijkswaterstaat Directorate Flevoland, Lelystad.

Adressen auteurs:

Kees Koffijberg
Botter 29-26
8232 KH LELYSTAD

Ben Koks
Kremersheerd 147
9737 PN GRONINGEN